

Gotlands Ornitologiska Förening
c/o Måns Hjernquist
Sproge Snoder 806
623 44 Klintehamn

Stadsarkitektkontoret
621 81 VISBY

Dnr 62039

Synpunkter på detaljplan för Stjups vindkraftspark – Hablingbo Stjups 1:27 m.fl i Gotlands kommun

Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) har tagit del av kommunens förslag till detaljplan för Stjups i Hablingbo. Vi framför här våra synpunkter på förslaget.

Sammanfattningsvis är underlaget i beskrivningen av de ornitologiska värdena bristfällig och missvisande och innehåller avgörande felaktigheter. GOF avstyrker planen i sin helhet.

Bakgrund

Området har tidigare varit föremål för detaljplaneläggning enligt plan- och bygglagen, PBL, och tillståndsprövning enligt MB. Regeringen upphävde dock byggnadsnämndens beslut om antagande av detaljplan den 18 mars 2004. Regeringen avtog även ansökan avseende verksamhetens tillåtlighet enligt MB. I båda fallen har regeringen som grund för besluten angett att miljökonsekvensbeskrivning och miljökonsekvensbedömning inte motsvarade krav som PBL, respektive MB ställer. I korthet kan sägas att beslutsunderlaget inte räckte till.

Vindkraftsutbyggnaden ska enligt miljöbalken inte orsaka påtaglig skada.

Allmänt

I planbeskrivningen framförs att vindenergi är en av Gotlands stora naturtillgångar. Planen anger också att bedömningen är att naturvårds- och kulturmiljövårdsintressena inte påverkas på ett menligt sätt. Detta baseras på den miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som gjorts.

I förslaget står att den fogade MKB:n omfattar ingående utredningar av bl.a. fauna.

Bedömningarna av riskerna för naturvårdsintressen är fel och grundar sig på bristfälliga, missvisande och felaktiga fakta.

I MKB:n anges att det föreslagna området är lämpligt för vindkraftsetablering bland annat därför att platsen har ”begränsat brukningsvärde och är svårframkomlig och har få vägar”. I beskrivningen framhålls även att de fornlämningar som finns i området har liten dignitet. I MKB:n hävdas att en etablering av vindkraftsverken enligt planen ”*inte åstadkommer en avgörande förändring av landskapets karaktär*”. Man menar att det redan finns mycket befintliga vindkraftverk i området och att de föreslagna verken ”*med sin geometriska gruppering och placering i skogen inordnar sig relativt väl i landskapsbilden*”. Vidare står, angående påverkan av kulturmiljön, att ”*den föreslagna etableringen rent allmänt innebär ett modernt tillskott till en trakt med bitvis ålderdomlig prägel och relativt stort kulturhistoriskt värde.*”

I planförslaget står att det finns ett allmänintresse för området, inte minst med tanke på de fornminnen och områdets naturvärden, vilket man menar ska bibehållas genom att området medges allmän gång- och cykeltrafik. I MKB:n står att områdets betydelse ur rekreationssynpunkt är liten eftersom området är svårframkomlig och har få vägar – och därför lämpar sig för vindkraftsutbyggnad.

Planförslaget

Enligt planförslaget finns två (tre) alternativ på vindkraftverk; navhöjd 120 m med rotordiameter 126 m, navhöjd 100 m med rotordiameter 107 m. Därtill kommer ytterligare ett alternativ enligt MKB:n med navhöjd på 105 meter och rotordiameter på 90 meter, MKB:n menar att dessa höjder är positiva ur ornitologisk synvinkel eftersom fåglarna flyger under de föreslagna verkens rotorblad. Det innebär att fåglarna, enligt MKB:n, skulle flyga under 46,5 m över marken (vid alternativ 1 är höjden 57 m). Luftzonen mellan rotorerna och trädkropparna i skogen blir ungefär halva avståndet. Man bedömer också riskerna som små att häckande örnar kan påverkas eftersom man menar att örnar flyger mot kusten för att födosöka.

Att MKB:n omfattar ingående utredningar av faunan, som står i planförslaget, är inte riktigt. Beskrivningen av fåglars flyghöjder och beteende är inte korrekt och slutsatserna är direkt felaktiga.

Fåglar

Allmänt

Underlaget som MKB:n baserar uppgifterna och bedömningarna på är en rapport från en konsultfirma, *Fågellivet i Stjups – en utredning inför planerna på att bygga en vindpark i Stjupsområdet på sydvästra Gotland* (JP Fågelvind).

Den rapporten redovisar en inventering som gjordes under tre dagar i slutet av maj 2006 då man bl.a. noterade örnar vid 11 tillfällen och uppskattade deras flyghöjder. Förutom att det är mycket litet material är det vilseledande- och felaktig information angående fåglars flyghöjder och beteenden. Dessutom har MKB:n valt att inte

redovisa relevant information som finns i rapporten men istället lyft fram enbart valda delar, som då ger en delvis annan bild än den rapporten förmedlar.

I MKB:n står att kollisionsrisker mellan fåglar och de föreslagna verken inte helt kan uteslutas, men vad som talar emot denna risk är att de flesta fåglar, inklusive örnar, normalt flyger på höjder som ligger under vindkraftverkens rotorerna. Man framhåller även att det finns havs- och kungsörn i området, men vad som talar emot att dessa ska påverkas är, att den föreslagna etableringen är belägen längre in i landet än de konstaterade häckningsplatserna och att örnen företrädesvis söker sin föda i riktning mot havet, inte mot skogsområdet där verken är placerade.

Andra arter, som ormvråk, duvhök och den rödlistade nattskärnan, anses inte riskera att påverkas.

Örnar

I rapporten Fågellivet i Stjups, som MKB:n grundar bedömningen av eventuella effekter på fågelfaunan på, står:

“Under båda parens etablering (vår-vintern) samt vid goda väder förutsättningar flyger dessa örnar betydligt högre ovan marken. Örnarna är kända för att uppehålla sig i reviret nästan hela året, så värt att notera är att en studie på flyghöjder som i detta fall enbart är gjord under tre dagar ger bara en ögonblickets bild.”

Trots detta har man i MKB:n inte tagit hänsyn till denna faktor utan istället bedömt, utifrån det underlag rapporten själv framhåller som endast en ”ögonblicksbild”, att det inte finns några avgörande risker att örnar kommer att påverkas.

Vidare står i rapporten som MKB:n grundar sig på:

“Vid alla iakttagelser av rovfåglar våren 2006 har flyghöjden ovan marken noterats och uppskattats i förhållande till trädhöjden och redovisas i figur 4 för samtliga örnar som observerats. Att samtliga iakttagelser (11 observationstillfällen. GOF's anm.) visar på relativt låga flyg höjder kanske kan förklaras av att de allra flesta observationerna är gjorda i eller vid jakt av fåglarna i deras borevir. Vid bra uppåtvindsväder kan man nog förvänta sig betydligt högre flyghöjder för dessa arter men något sådant väder rådde inte under perioden 29-31.5 2006.”

Iakttagelserna av örnars uppskattade flyghöjder vid 11 observationer i området under 3 dagar våren 2006 kan inte användas som grund i bedömningen av riskerna av påverkan på örnar.

Riskbedömningen i MKB:n har fler brister. Att häckningsplatser är belägna mellan kusten och planområdet hävdas i beskrivningen tala emot att örnar ska påverkas av vindkraftverken. Det stämmer inte.

Kungsörnar födosöker ofta innanför kusterna och kan alltså inte omfattas av denna motivering. Revir hos både havs- och kungsörn utgörs inte enbart av en ”flygkorridor” mellan boet och en födosöksplats, utan istället ofta av betydligt vidare områden. Örnar som försvarar revir mot artfränder utnyttjar även större område i alla riktningar från boplatserna. Örnar lever länge och är ofta ortstroga. Tillfällena då örnar kan kollidera finns under hela året och under lång tid. Långlivade arter som havs- och kungsörnar - med långsam reproduktion är mer sårbara av ”extra dödlighet” än arter med kort livslängd och snabb reproduktion.

Beskrivningen av örnars beteende är inte fullständig och istället missvisande.

I MKB:n står även att *”det sydligaste verket i alternativ B/C har också nackdelen att ligga nära området X (med höga naturvärden) och ett där övergivet havsörnsbo.”*

Vad man grundar uppgifterna om att boet är övergivet på är ovisst. Örnar har nämligen alternativa bon som de kan använda olika år.

I rapporten Fågellivet i Stjups står *”Det bör dock också nämnas att båda dessa örnarter återkommande uppvisar alternativa häckningsboplatser som de kan alternera mellan olika år, varför det inte är helt säkert att bona hamnar exakt var de är idag och det kan också förändra deras val av jaktområde. Det är med den anledningen en viss marginal med en frizon på ett par kilometer till vindkraftverk bör beaktas (se figur 5).”*

MKB:n menar att verk i alternativ B/C har nackdelen att ligga nära ett bo. Men man skriver inte att också vindkraftverk i alternativ A ligger nära detta bo – och en frizon på ett par kilometer, som rapporten framhåller, är inte beaktad.

I MKB:n står också under hänsynstagande att man tagit hänsyn till naturvärden genom att *”relativt stort avstånd hålls till havsörnsbo”*.

Vad man inte nämner alls är att på intilliggande Näsudden har flera havs- och kungsörnar de senaste åren dödats genom kollisioner med vindkraftverk. Senast var en havsörn i mars 2007. Inga undersökningar av fågelkollisioner vid landbaserade vindkraftverk är dock gjorda på Gotland eller i Sverige. Statistik från fynd av döda örnar på Gotland, som hittats genom tillfälligheter, tyder dock på att kollisioner är ett reellt och växande problem. Rapporter från andra områden, i andra länder visar att vindkraftsutbyggnad kan ge betydande effekter på fågellivet. Detta har inte nämnts eller beaktats i planförslaget eller MKB:n.

Andra fågelarter

Hela markområdet som är avsatt till vindkraftsexploatering är inventerad enligt MKB:n. Det nordliga området beskrivs ha höga naturvärden, ändå föreslås vindkraftverk där. Det är också noterbart, att gränsen för det nordliga områdets naturvärden, enligt inventeringen i MKB:n, slutar i en spikrak gräns mot det resterande markområdet.

I rapporten som MKB:n bygger faunabedömningarna på står att *”bebyggs bara den norra delen av området berörs bara nattskärnan som den hotade fågelarten bland de rödlistade arterna i området. Huruvida den arten berörs negativt eller ej finns mig veterligen inte belagt.”*

I rapporten står också att *”där finns dock även i denna nordliga skogen några häckande rovfåglar som duvhök, sparvhök samt ormvråk men dessa arter anses endera kunna flytta sina boplatser eller bo i verkens närhet utan att det direkt riskerar deras liv.”*

MKB:n bedömer att detta område går att bebygga ur ornitologisk synvinkel. Men också detta resonemang saknar grundläggande kunskap om arternas biologi.

Enligt MKB:n har det södra området, Tingsvät med omnejd ett sådant ornitologiskt värde att det inte är lämpligt att exploatera.

På sid 28 i MKB visas en kartbild över hela områdets lämplighetsgrad vad gäller fågelfaunans påverkan. I planförslaget har man ändå placerat vindkraftverk inom den södra delen som utpekats som *”bör undvikas”*.

Slutsats

I MKB:n står att etableringen allmänt sett ger positiva effekter på naturmiljön eftersom skadliga utsläpp från icke-förnyelsebara energikällor minskas. Man bedömer även att riskerna för negativa effekter på naturvärden, som fågellivet, inte är stora. I MKB:n finns dock slutsatser och bedömningar som delvis motstrider den rapport som man baserar beskrivningen av fågelsituationen på. Den innehåller också direkta felaktigheter och det saknas relevant- och avgörande information om naturvärden. Beskrivningen är därför inte korrekt.

Vindkraft kan allmänt väl motiveras av miljöskäl. Om en – i relation till den globala energiförsörjningens behov, liten vindkraftsutbyggnad i Stjups verkligen påverkar skadliga utsläpp från fossila bränslen är svårbedömt. Att den möjligen kan ge lokal eller regional status som miljövänlig är mer troligt. De naturvärden som finns i området är dock inte direkt hotade av fossila utsläpp.

Som ekokommun bör man dock värna om både miljö- och naturvärden. Att exploatera värdefull natur och riskera värdefulla naturvärden är istället ett dåligt utnyttjande av Gotlands resurser.

Bedömningen i planförslaget, att naturvårdsintressena inte påverkas på ett menligt sätt är inte välgrundad.

GOF avstyrker planförslaget i sin helhet.

Sproge 30 mars 2007

För Gotlands Ornitologiska Förening:

Måns Hjernquist *Ordförande*